SI

G-DTN-M-TLSB

SANSKRIT

Paper II

(Literature)

Time Allowed : Three Hours | *Maximum Marks : 300*

INSTRUCTIONS

*Candidates should attempt Question Nos. **1** and **5** which are compulsory, and any **three** of the remaining questions, selecting at least **one** question from each Section.*

The number of marks carried by each question is indicated at the end of the question.

*Question Nos. **4, 5** and **6** must be answered in Sanskrit and the remaining questions must be answered either in Sanskrit or in the medium of examination specified in the Admission Certificate issued to you.*

Answers written in Sanskrit must be in Devanāgarī script

Important : Whenever a Question is being attempted, all its parts/sub-parts must be attempted contiguously. This means that before moving on to the next Question to be attempted, candidates must finish attempting all parts/sub-parts of the previous Question attempted. This is to be strictly followed.

Pages left blank in the answer-book are to be clearly struck out in ink. Any answers that follow pages left blank may not be given credit.

Section 'A'

1. अधोनिर्दिष्टान् विषयानधिकृत्य स्वकीयान् विचारान् प्रमाण-पुरस्सरमुपपादयत । 12×5=60

   (a) कुमारसम्भवे कालिदासेनाविष्कृतं पार्वत्याः प्रणयस्थैर्यं प्रपञ्चयत ।

   (b) माघमहाकवेः राजनीतिवैदुष्यं सप्रमाणं प्रकाशयत ।

   (c) कादम्बरीकर्तुः रसाविष्करणचातुरीं सोदाहरणं स्पष्टयत ।

   (d) किरातार्जुनीयस्य अर्थगौरवत्वं सप्रमाणं समर्थयत ।

   (e) 'नैषधं विद्वदौषधम्' इति वचनम् उपपत्तिपूर्वकं निरूपयत ।

2. अधोनिर्दिष्टानां विषयाणां सारगर्भां समीक्षां कुरुत । 20×3=60

   (a) ईशावास्योपनिषदि प्रतिपादितं आत्मतत्त्वम् ।

   (b) भगवद्गीतायाः सन्देशः ।

   (c) सुन्दरकाण्डे चित्रितः हनुमतः पराक्रमः ।

3. कयोरपि द्वयोर्विषये टिप्पणीं रचयत । 30×2=60

   (a) 'चक्रारपङ्क्तिरिव गच्छति भाग्यपङ्क्तिः' — स्वप्नवासवदत्ते वासवदत्तया अनुभूतं भाग्यविपर्ययं चित्रयत ।

   (b) मुद्राराक्षसस्य अन्वर्थनामता ।

   (c) भवभूतिना उत्तररामचरिते कृतानि मूलकथापरिवर्तनानि तेषामौचित्यं च ।

4. संस्कृतभाषया नागराक्षरैरधस्तनेषु विषयेषु टिप्पणीरारचयत । 20×3=60

   (a) नीतिशतकस्य आधुनिकप्रसक्तिः ।

   (b) हर्षचरिते चित्रितस्य हर्षवर्धनस्य गुणगरिमा ।

   (c) गीतगोविन्दस्य शैलीसौन्दर्यम् ।

Section 'B'

5. निम्नलिखितानि संस्कृतभाषायां विस्तरेण व्याख्यायन्ताम् ।

12×5=60

(a) तं सन्तः श्रोतुमर्हन्ति सदसद्व्यक्तिहेतवः ।
हेम्नः संलक्ष्यते ह्यग्नौ विशुद्धिः श्यामिकापि वा ॥

(b) न्यस्ताक्षरा धातुरसेन यत्र
भूर्जत्वचः कुञ्जरबिन्दुशोणाः ।
व्रजन्ति विद्याधरसुन्दरीणाम्
अनङ्गलेखक्रिययोपयोगम् ॥

(c) सखीनिव प्रीतियुजोऽनुजीविनः
समानमानान् सुहृदश्च बन्धुभिः ।
स सन्ततं दर्शयते गतस्मयः
कृताधिपत्यामिव साधु बन्धुताम् ॥

(d) शैशवेऽभ्यस्तविद्यानां यौवने विषयैषिणाम् ।
वार्द्धके मुनिवृत्तीनां योगेनान्ते तनुत्यजाम् ॥

(e) द्विषां विघाताय विधातुमिच्छतो
रहस्यनुज्ञामधिगम्य भूभृतः ।
स सौष्ठवौदार्यविशेषशालिनीं
विनिश्चितार्थामिति वाचमाददे ।

6. अधोनिर्दिष्टानां तात्पर्यार्थं नागराक्षरैः संस्कृतभाषायां प्रतिपादयत ।

20×3=60

(a) हिरण्मयेन पात्रेण सत्यस्यापिहितं मुखम् ।
तत्त्वं पूषन्नपावृणु सत्यधर्माय दृष्टये ॥

(b) य एनं वेत्ति हन्तारं यश्चैनं मन्यते हतम् ।
उभौ तौ न विजानीतो नायं हन्ति न हन्यते ॥

(c) पीडितां दुःखसंतप्तां परिक्षीणां तपस्विनीम् ।
ग्रहेणाङ्गारकेणेव पीडितामिव रोहिणीम् ॥

7. अधोलिखितानामाशयं सप्रकरणं विशदयत। 20×3=60

(a) कामार्ता हि प्रकृतिकृपणाश्चेतनाचेतनेषु।

(b) धिक् तां च तं च मदनं च इमां च मां च।

(c) इयं हि सुभटखड्गमण्डलोत्पलवनविभ्रमभ्रमरी लक्ष्मीः क्षीरसागरात्पारिजातपल्लवेभ्यो रागमिन्दुशकला-देकान्तवक्रतामुच्चैःश्रवसश्चञ्चलतां कालकूटान्मोहनशक्तिं मदिराया मदं कौस्तुभमणेरतिनैष्ठुर्यमित्येतानि सहवास-परिचयवशाद्विरहविनोदचिह्नानि गृहीत्वेवोद्गता।

8. अधोलिखितानां श्लोकानां प्रसङ्गनिर्देशपूर्वकं व्याख्या कार्या।
20×3=60

(a) अभिजनवतो भर्तुः श्लाघ्ये स्थिता गृहिणीपदे
विभवगुरुभिः कृत्यैस्तस्य प्रतिक्षणमाकुला।
तनयमचिरात् प्राचीवार्कं प्रसूय च पावनं
मम विरहजां न त्वं वत्से शुचं गणयिष्यसि॥

(b) किं वक्ष्यतीति हृदयं परिशङ्कितं मे
कन्या मयाप्यपहृता न च रक्षिता सा।
भाग्यैश्चलैर्महदवाप्तगुणोपघातः
पुत्रः पितुर्जनितरोष इवास्मि भीतः।

(c) विनिश्चेतुं शक्यो न सुखमिति वा दुःखमिति वा
प्रमोहो निद्रा वा किमु विषविसर्पः किमु मदः।
तव स्पर्शे स्पर्शे मम हि परिमूढेन्द्रियगणो
विकारश्चैतन्यं भ्रमयति च संमीलयति च॥